

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри
правового регулювання економіки
Протокол № 1 від 02.09.2024 р.

ПОГОДЖЕНО

Проректор з навчально-методичної
роботи

Каріна НЕМАШКАЛО

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО

робоча програма навчальної дисципліни (РПНД)

Галузь знань **08 «Право»**

Спеціальність **081 «Право»**

Освітній рівень **перший (бакалаврський)**

Освітня програма **«Правове регулювання економіки»**

Статус дисципліни

обов'язкова

Мова викладання, навчання та оцінювання

українська

Розробник:

к.ю.н., доцент

Підписано КЕП

Олена ОСТАПЕНКО

Завідувач кафедри

правового регулювання економіки

Юрій ШИНКАРЬОВ

Гарант програми

Лариса ЄРОФЄЄНКО

Харків

2024

ВСТУП

Конституційне право є провідною галуззю в системі національного права, становлення і формування якої почалося з процесом набуття Україною незалежності у 1991 році. Становлення Української держави вимагало кардинальних демократичних перетворень, пов'язаних із демократизацією суспільства. Становлення України як правової, соціальної, демократичної держави потребувало і потребує оптимізацію та прискорення процесів державотворення та правотворення. Підвищення ролі науки конституційного права зумовлено тим фактором, що для прогнозованості, керованості та ефективності зазначених процесів, вони повинні ґрунтуватись на наукових засадах науки конституційного права.

Засвоєння здобувачами вітчизняного конституційного досвіду, світових цінностей конституціоналізму, аналіз конституційної практики забезпечує формування у них демократичного світогляду.

Конституційні процеси і втілення положень конституційної реформи спрямовані на розв'язання найактуальніших проблем державотворення, становлення дієздатних інститутів громадянського суспільства, забезпечення прав людини і громадянина. Зміни у конституційному законодавстві зумовлюють відповідну новелізацію й інших галузей національного законодавства.

Дисципліна «Конституційне право» належить до переліку обов'язкових освітніх компонентів циклу професійної підготовки. Вона забезпечує особистий і професійний розвиток здобувача та спрямована на формування комплексу знань, що є необхідною складовою прийняття правильних управлінських рішень та захисту конституційних прав людини і громадянина, в тому числі у конституційному судочинстві.

Метою навчальної дисципліни «Конституційне право» є підготовка майбутніх фахівців у галузі конституційного права, опанування здобувачами теоретичних знань в галузі конституційного права, формування навичок використання чинних конституційно-правових норм; підвищення правової культури і правосвідомості, а також виховання у здобувачів правового мислення, подальше розширення і поглиблення світогляду, що є необхідним для практичної діяльності майбутніх спеціалістів.

Завданнями навчальної дисципліни є формування у здобувачів системи знань, а також отримання практичних навичок та уявлень, необхідних для здійснення професійної діяльності, засвоєння специфічної фахової термінології, формування професійно грамотної юридичної мови, як важливого компонента правової культури майбутнього фахівця, що дозволить на більш високому рівні в подальшому вивчати інші юридичні науки; розвиток логічного мислення, уміння аргументувати власну позицію, розвиток творчих нахилів здобувачів; вироблення елементарних навичок дослідницької діяльності; формування правосвідомості та правової культури, ознайомлення з порядком захисту конституційних прав, формування вмінь і навичок користування нормативно-

правовими актами та складання юридичних документів, зокрема, у сфері конституційного судочинства.

Предметом навчальної дисципліни є теоретичні, нормативні та практичні положення щодо правового регулювання конституційно-правових відносин.

Об'єктом навчальної дисципліни є основні закономірності та особливості розвитку і функціонування інститутів конституційного права, що ґрунтуються на відповідних напрямках наукових досліджень, а також сукупність державно-правових і політико-правових відносин, пов'язаних з питаннями державного будівництва й організації державної влади в країні.

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна визначено в табл. 1.

Таблиця 1

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна

РН 1.	ЗК1, ЗК2, ЗК10, ЗК11, ЗК12, ЗК16.
РН 3.	ЗК1, ЗК3, ЗК6, ЗК7, СК7, СК8, СК10, СК11, СК12, СК13.
РН 5.	ЗК1, ЗК2, ЗК3, ЗК4, ЗК5, ЗК8, ЗК10, ЗК11, ЗК12, ЗК13, ЗК14, СК1, СК2, СК3, СК7, СК8, СК10, СК12, СК13.
РН 6.	ЗК1, ЗК2, ЗК4, ЗК5, ЗК7, ЗК8, ЗК10, ЗК11, ЗК13, ЗК14, СК1, СК2, СК3, СК7, СК8, СК13, СК14.
РН 9.	ЗК1, ЗК2, ЗК3, ЗК8, ЗК10, ЗК13, ЗК14, СК8, СК10, СК11, СК12, СК13.
РН 12.	ЗК1, ЗК3, ЗК4, ЗК5, ЗК7, ЗК8, ЗК13, СК7, СК8, СК10, СК12, СК14.
РН 18.	ЗК2, ЗК3, ЗК5, ЗК10, ЗК11, ЗК13, ЗК14, ЗК16, СК1, СК2, СК7, СК8, СК12, СК13, СК16.
РН 19.	ЗК2, ЗК3, ЗК5, ЗК7, ЗК10, ЗК11, ЗК12, ЗК13, ЗК14, СК1, СК2, СК3, СК7, СК8, СК10, СК13, СК16.
РН 20.	ЗК1, ЗК3, ЗК4, ЗК5, ЗК7, ЗК10, ЗК11, ЗК13, ЗК14, СК7, СК8, СК10, СК11, СК12, СК13, СК16.
РН 22.	ЗК2, ЗК3, ЗК5, ЗК7, ЗК8, ЗК10, ЗК11, ЗК12, ЗК14, ЗК16, СК7, СК8, СК10, СК14, СК15, СК16.

де, РН 1. Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин.

РН 3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.

РН 5. Давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю.

РН 6. Оцінювати недоліки і переваги певних правових аргументів, аналізуючи відому проблему.

РН 9. Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна допомога, і діяти відповідно до отриманих рекомендацій.

РН 12. Доносити до респондента матеріал з певної правової проблематики доступно і зрозуміло.

РН 18. Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.

РН 19. Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.

РН 20. Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки.

РН 22. Надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях.

Інтегральна компетентність: здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у галузі правничої діяльності.

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК5. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК6. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК8. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК12. Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.

ЗК13. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК14. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

ЗК 16. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

СК1. Здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі у суспільстві.

СК2. Здатність аналізувати ретроспективи розвитку правових явищ та процесів у контексті їх впливу на сучасну правову систему.

СК3. Цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи.

СК7. Здатність застосовувати норми та інститути права, щонайменше з таких галузей, як: конституційне право, адміністративне право і адміністративне процесуальне право, цивільне і цивільне процесуальне право, трудове право, кримінальне і кримінальне процесуальне право.

СК8. Здатність застосовувати правові принципи та доктрини .

СК10. Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.

СК11. Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.

СК12. Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.

СК13. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ.

СК14. Здатність до консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації.

СК15. Здатність до самостійної підготовки проєктів актів правозастосування.

СК16. Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Конституційне право – базова галузь національного права

Тема 1. Конституційне право України як галузь права

Поняття, предмет і методи конституційного права України як галузі права. Місце конституційного права у правовій системі України. Система і джерела конституційного права України.

Конституційно-правові норми і конституційно-правові відносини.

Основні етапи становлення, сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку конституційного права в Україні.

Тема 2. Конституція України як Основний Закон держави і суспільства

Поняття конституції. Види класифікацій конституції. Принципи, юридичні властивості та функції конституції.

Реалізація Конституції України. Внесення змін до Конституції України.

Структура, зміст, особливості та юридичне значення Конституції України.

Тема 3. Засади конституційного ладу в Україні

Поняття конституційного ладу. Основні засади конституційного ладу.

Механізм Української держави. Загальні засади побудови державних органів в Україні.

Громадянське суспільство: поняття та характерні риси. Конституційно-правові передумови становлення в Україні громадянського суспільства.

Тема 4. Конституційно-правовий статус людини і громадянина

Загальні засади конституційно-правового статусу людини і громадянина в Україні. Правовий статус людини і громадянина як інститут конституційного права.

Покоління прав людини. Основні права і свободи людини і громадянина в Україні. Система конституційних прав і свобод людини і громадянина. Гарантії конституційних прав і людини і громадянина. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини.

Конституційні обов'язки людини і громадянина в Україні.

Тема 5. Конституційно-правовий інститут громадянства

Поняття, зміст та принципи громадянства. Підстави набуття та припинення громадянства України. Особливості правового положення в Україні іноземних громадян та осіб без громадянства. Конституційно-правовий статус біженців.

Змістовий модуль 2.

Загальна характеристика прав людини і громадянина. Виборча система

Тема 6. Особисті (громадянські) права людини

Загальна характеристика особистих прав людини.

Право на життя та його реалізація. Свобода слова та її гарантії. Право на особисту недоторканність .

Свобода пересування та вільний вибір місця проживання: поняття та умови реалізації

Право на свободу світогляду та віросповідання, форми його реалізації.

Тема 7. Політичні, економічні, соціальні, культурні та екологічні права і свободи людини

Загальна характеристика політичних прав. Право на участь в управлінні державними справами.

Виборчі права громадян. Право на свободу об'єднань. Право на мирні зібрання.

Загальна характеристика соціально-економічних прав особи. Конституційно-правове регулювання культурних і екологічних прав людини.

Тема 8. Вибори та референдуми в Україні

Представницька і безпосередня демократія: поняття, характерні риси та особливості. Основні форми безпосередньої демократії.

Поняття виборчої системи і виборчого права. Загальна характеристика виборчої системи України та її принципи. Правова регламентація порядку організації та проведення виборів народних депутатів України.

Референдум як форма народного волевиявлення. Поняття і види референдумів. Всеукраїнський референдум. Місцеві референдуми.

Тема 9. Правовий статус політичних партій, громадських та релігійних організацій і засобів масової інформації

Громадські об'єднання у політичній системі України. Правовий статус політичних партій та громадських об'єднань.

Правовий статус релігійних організацій, їх види. Принципи взаємовідносин держави і релігійних організацій.

Поняття інформації, її види та конституційно-правове регулювання. Правовий статус друкованих та аудіовізуальних засобів масової інформації. Взаємовідносини держави і друкованих ЗМІ в Україні.

Змістовий модуль 3.

Законодавчі і виконавчі органи державної влади в Україні. Глава держави.

Тема 10. Правовий статус Верховної Ради України

Верховна Рада України (парламент) в механізмі державної влади. Функції та повноваження Верховної Ради України.

Склад та структура Верховної Ради України. Організаційно-правові засади діяльності Верховної Ради України.

Законодавчий процес.

Конституційно-правовий статус Рахункової палати.

Правовий статус народного депутата України.

Тема 11. Правовий статус Президента України

Президент України – глава Української держави. Місце та роль Президента у реалізації принципу “стримувань і противаг”.

Загальна характеристика порядку проведення виборів Президента України.

Повноваження Президента України. Акти Президента України.

Тема 12. Виконавча влада в Україні

Система органів виконавчої влади. Конституційно-правовий статус Уряду України – Кабінету Міністрів України (структура, порядок утворення, повноваження, основні форми і напрями діяльності, відповідальність уряду).

Міністерства та інші центральні органи виконавчої влади України: порядок формування, структура, компетенція, основні напрями і форми діяльності. Акти органів виконавчої влади.

Конституційно-правовий статус місцевих органів виконавчої влади. Порядок формування, структура, повноваження, основні напрями і форми діяльності місцевих державних адміністрацій. Відповідальність місцевих органів виконавчої влади. Взаємодія місцевих державних адміністрацій з органами місцевого самоврядування.

Змістовий модуль 4.

Органи суду і прокуратури. Місьцеве самоврядування в Україні.

Територіальний устрій.

Тема 13. Конституційний статус органів суду.

Поняття і природа судової влади. Судова система України.

Конституційний Суд як єдиний орган конституційної юрисдикції.

Система судів загальної юрисдикції України (місцеві, апеляційні суди, вищі спеціалізовані суди та Верховний Суд). Порядок утворення, структура та повноваження судів загальної юрисдикції.

Правовий статус суддів. Основні засади здійснення правосуддя.

Тема 14. Правовий статус Конституційного Суду України

Конституційний Суд як єдиний орган конституційної юрисдикції. Порядок формування Конституційного Суду України. Повноваження і порядок діяльності Конституційного Суду України.

Правовий статус судді Конституційного Суду України. Організація діяльності Конституційного Суду України.

Загальна характеристика форм звернення до Конституційного Суду України.

Конституційний процес: загальна характеристика. Акти Конституційного Суду України.

Тема 15. Конституційно-правовий статус прокуратури

Правовий статус органів прокуратури.

Порядок формування, структура, компетенція прокуратури.

Тема 16. Територіальний устрій України

Територіальний устрій як категорія конституційного права. Поняття і форми територіального устрою. Автономія (поняття, види, характерні ознаки). Територіальна та національно-територіальна автономії. Автономія в унітарній державі.

Територія держави як об'єкт конституційно-правових відносин.

Принципи територіального устрою в Україні. Адміністративно-територіальний устрій України.

Конституційно-правовий статус Автономної Республіки Крим.

Тема 17. Місцеве самоврядування в Україні

Місцеве самоврядування як конституційно-правовий інститут (поняття, сутність, основні теорії та сучасні моделі місцевого самоврядування). Європейська Хартія місцевого самоврядування.

Система та основні принципи місцевого самоврядування в Україні.

Конституційно-правовий статус органів місцевого самоврядування (порядок утворення, структура, форми діяльності, компетенція). Депутат місцевої ради поняття та правовий статус. Сільський, селищний, міський голова. Повноваження районних і обласних рад. Голови районних та обласних рад. Служба в органах місцевого самоврядування: загальні положення.

Органи самоорганізації населення: поняття, види, порядок створення і повноваження.

Матеріально-фінансова основа місцевого самоврядування.

Гарантії місцевого самоврядування.

Перелік практичних (семінарських) занять / завдань за навчальною дисципліною наведено в табл. 2

Таблиця 2

Перелік практичних (семінарських) занять / завдань

Назва теми та завдання	Зміст
Тема 1. Завдання 1.	Конституційне право як провідна галузь права. Конституційно-правові норми. Джерела КПУ, їх особливості. Нормативно-правові акти як джерела конституційного права. Види джерел конституційного права.
Тема 2. Завдання 2.	Конституція як Основний Закон держави і суспільства. Внесення змін і доповнень. Інститути, що відображені в Конституції України. Філософські ідеї в Конституції України.
Тема 3. Завдання 3.	Категоріальний апарат з теми. Органи державної влад та місцевого самоврядування. система “стримувань і противаг” у теорії розподілу влад. Республіканська форма правління: характеристика та особливості. Зміна основ конституційного ладу. Україна як самоврядування. Україна як правова, соціальна, демократична держава.
Тема 4. Завдання 4.	Гарантії захисту прав і свобод людини і громадянина. Класифікація прав і свобод людини і громадянина. Обмеження прав і свобод людини і громадянина. Міжнародні нормативно-правові акти у галузі прав людини. Міжнародні нормативно-правові акти у галузі захисту прав людини. Міжнародно-правові інституції, які контролюють дотримання прав і свобод людини і громадянина. Англomовні терміни, що вживаються у міжнародних актах з прав людини. Захист прав громадян за межами держави.
Тема 5. Завдання 5.	Нормативно-правові акти з питань громадянства (пошук цифрових відповідей). Принцип єдиного громадянства. Прийняття до громадянства України. Поновлення у громадянстві України. Втрата громадянства. Європейська конвенція про громадянство. Єдине та подвійне громадянство: світова практика. Порівняння видів громадянства.

Тема 6. Завдання 6.	Особисті права (примусове годування). Право на особисту недоторканність. Свідоцький імунітет. Екстрадиція. Право на свободу віросповідання. Право на свободу вираження поглядів. Презумпція невинуватості.
Тема 7. Завдання 7.	Права людини і громадянина (аналіз відповідних нормативно-правових актів: цифрові показники). Соціальні права: поняття, види. Форми звернення громадян.
Тема 8. Завдання 8.	Передвиборна агітація. Виборчі відносини. Виборче право як інститут конституційного права. Уточнення списків виборців. Пасивне виборче право. Прямі та непрямі вибори. Виборчі комісії. Види виборчих систем. Документи, що посвідчують особу і громадянство. Види виборів в Україні. Порівняння видів виборчих систем. Екзитпол. Виборчі квоти. Англомовна термінологія за темою. Голосування. Відповідальність за порушення виборчого законодавства. Розподіл депутатських мандатів. Порівняння форм безпосередньої демократії. Всеукраїнський референдум. Суб'єкти призначення референдуму.
Тема 9. Завдання 9.	Конституційно-правові засади діяльності політичних партій та громадських об'єднань. Припинення членства у політичній партії. Порівняльна характеристика громадських організацій та громадських спілок. Політичні партії у складі ВРУ. Обмеження членства посадових осіб у політичних партіях.
Тема 10. Завдання 10.	Бікамералізм. Депутатський запит. Депутатський запит та депутатське звернення: порівняльна характеристика. Законопроектна робота. Термінологія за темою. Прийняття актів ВРУ. Комітети ВРУ. Повноваження ВРУ.
Тема 11. Завдання 11.	Правовий статус глави держави. Вимоги до кандидата на посаду Президента України. Глава держави. Акти Президента України. Повноваження Президента. Термінологія за темою.
Тема 12. Завдання 12.	Повноваження уряду. Резолюція недовіри. Статус уряду в умовах конституційно-

	правової реформи. КМУ та ЦОВВ. Припинення повноважень міністра. Правовий статус голови місцевої державної адміністрації. Державна служба: посади і ранги. Призначення голови місцевої державної адміністрації.
Тема 13. Завдання 13.	Система судів. Термінологія з теми. Судова реформа. Статус судді. Ланки судової системи.
Тема 14. Завдання 14.	Конституційна скарга. Статус суддів ВС та КСУ. Форми звернення до КСУ. Акти КСУ
Тема 15. Завдання 15.	Недоторканність. Термінологія: правоохоронні органи. Всеукраїнська конференція прокурорів. Призначення прокурорів місцевих прокуратур.
Тема 16. Завдання 16.	Перейменування населених пунктів. Форма територіального устрою. Федералізація та децентралізація. Органи влади АРК сьогодні. Правовий статус автономії та її види.
Тема 17. Завдання 17.	Органи місцевого самоврядування та місцеві органи виконавчої влади. Конституційно-правовий статус депутатів різного рівня. Об'єднання територіальних громад. Форми участі територіальних громад у здійсненні місцевого самоврядування.

Перелік самостійної роботи за навчальною дисципліною наведено в табл. 3

Таблиця 3

Перелік самостійної роботи

Назва теми	Зміст
Тема 1.	Вивчення лекційного матеріалу. Аналіз додаткової літератури з питань історичного розвитку міжнародного права. Вирішення завдань – модельних ситуацій.
Тема 2.	Аналіз нормативно-правових актів. Вирішення завдань – модельних ситуацій.
Тема 3.	Аналіз нормативно-правових актів. Вирішення завдань – модельних ситуацій.
Тема 4.	Аналіз нормативно-правових актів. Вирішення завдань – модельних ситуацій.
Тема 5.	Аналіз нормативно-правових актів. Вирішення завдань – модельних ситуацій. Підготовка до контрольної роботи.

Тема 6.	Аналіз нормативно-правових актів. Вирішення завдань – модельних ситуацій.
Тема 7.	Аналіз нормативно-правових актів. Вирішення завдань – модельних ситуацій.
Тема 8.	Аналіз нормативно-правових актів. Вирішення завдань – модельних ситуацій.
Тема 9.	Аналіз нормативно-правових актів. Вирішення завдань – модельних ситуацій. Підготовка до контрольної роботи. Виконання індивідуального та творчого завдання.
Тема 10.	Аналіз нормативно-правових актів. Вирішення завдань – модельних ситуацій.
Тема 11.	Аналіз нормативно-правових актів. Вирішення завдань – модельних ситуацій.
Тема 12.	Аналіз нормативно-правових актів. Вирішення завдань – модельних ситуацій. Підготовка до контрольної роботи.
Тема 13.	Аналіз нормативно-правових актів. Вирішення завдань – модельних ситуацій.
Тема 14.	Аналіз нормативно-правових актів. Вирішення завдань – модельних ситуацій.
Тема 15.	Аналіз нормативно-правових актів. Вирішення завдань – модельних ситуацій.
Тема 16.	Аналіз нормативно-правових актів. Вирішення завдань – модельних ситуацій.
Тема 17.	Аналіз нормативно-правових актів. Вирішення завдань – модельних ситуацій. Виконання індивідуального та творчого завдання. Підготовка до контрольної роботи.

Кількість годин лекційних, практичних (семінарських) занять та годин самостійної роботи наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

У процесі викладання навчальної дисципліни для набуття визначених результатів навчання, активізації освітнього процесу передбачено застосування таких методів навчання, як:

Словесні: лекція (Теми 1-17), проблемна лекція (Тема 1-17), розповідь (Тема 1-17), пояснення (Тема 1-17), дискусія (Тема 1-17).

Наочні: демонстрація (Тема 1-17), презентація (Тема 1-17).

Практичні: вирішення модельних ситуацій (Тема 1-17), індивідуальні та/або творчі завдання (Тема 9, 17).

Контрольні: експрес-опитування (Тема 1-17), письмові контрольні роботи (Теми 5, 10), підсумковий контроль (іспит).

Самостійна робота – аналіз нормативно-правових актів (Тема 1-17).

Крім того, використовуються діалогічні методи навчання (методи активізації навчально-пізнавальних дій), зокрема, до них належать аналіз конкретної ситуації (Теми 1-17), навчально-тематична дискусія (Теми 1-17), професійна консультація (Теми 1-17).

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Університет використовує 100 бальну накопичувальну систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти.

Поточний контроль здійснюється під час проведення лекційних, практичних та семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувача вищої освіти до виконання конкретної роботи і оцінюється сумою набраних балів:

для дисциплін з формою семестрового контролю залік: максимальна сума – 100 балів; мінімальна сума, що дозволяє здобувачу вищої освіти отримати залік – 60 балів;

– для дисциплін з формою семестрового контролю екзамен (іспит): максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє здобувачу вищої освіти скласти екзамен (іспит) – 35 балів.

Підсумковий контроль включає семестровий контроль та атестацію здобувача вищої освіти.

Семестровий контроль проводиться:

у 1 семестрі у формі диференційованого заліку або заліку.

Максимальна сума балів, яку може отримати здобувач вищої освіти під час заліку – 100 балів. Мінімальна сума, за якою залік вважається складеним – 60 балів.

у 2 семестрі у формі іспиту.

Максимальна сума балів, яку може отримати здобувач вищої освіти під час екзамену (іспиту) – 40 балів. Мінімальна сума, за якою екзамен (іспит) вважається складеним – 25 балів.

Під час викладання навчальної дисципліни використовуються наступні контрольні заходи:

У 1 семестрі: Поточний контроль: вирішення завдань – модельних ситуацій (по 5 балів), індивідуальні навчально-дослідні завдання (10 балів), творче завдання як презентація чи кросворд тощо (5 балів), письмова контрольна робота по (5 балів), підсумкова контрольна робота (5 балів). Таким чином, сумарна кількість балів складатиме за вирішення завдань – модельних ситуацій 55 балів, індивідуальне навчально-дослідне завдання – 10 балів, творче завдання 5 балів та контрольна робота – 5 балів, підсумкова контрольна робота – 25 балів.

У 2 семестрі: Поточний контроль: вирішення завдань – модельних ситуацій (по 5 балів), індивідуальні навчально-дослідні завдання (10 балів) або два творчі завдання як презентація чи кросворд тощо (по 5 балів), письмова контрольна робота по (5 балів), есе (5 балів). Таким чином, сумарна кількість балів складатиме за вирішення завдань – модельних ситуацій 40 балів, індивідуальне навчально-дослідне або 2 творчі завдання – сумарно 10 балів та 2 контрольні роботи – сумарно 10 балів.

Підсумкова оцінка за навчальною дисципліною визначається:

– для дисциплін з формою семестрового контролю залік – сумуванням всіх балів, отриманих під час поточного контролю (1 семестр).

– для дисциплін з формою семестрового контролю екзамен (іспит) – сумуванням балів за поточний та підсумковий контроль (2 семестр).

Семестровий контроль у 1 семестрі: Залік.

Семестровий контроль у 2 семестрі: Екзамен (Іспит) - 40 балів.

Більш детальну інформацію щодо системи оцінювання наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

Приклад екзаменаційного білета та критерії оцінювання для навчальної дисципліни з формою семестрового контролю екзамен (іспит))

ПРИКЛАД ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТУ

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Освітній рівень: перший (бакалаврський)

Спеціальність 081 «Право»

Освітня програма «Правове регулювання економіки»

Навчальна дисципліна “Конституційне право”

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1.

1. 1.1. Джерела галузі конституційного права України: поняття, види, загальна характеристика (стереотипний рівень).

1.2. Акти та правові позиції Конституційного Суду України: сутність і загальна характеристика (стереотипний рівень). (кількість балів за виконання цього завдання - 16 балів)

2. Тестовий блок (діагностичний рівень):(кількість балів за виконання цього завдання - 10 балів)

1) Вкажіть елементи системи конституційного права України як галузі права:

- a. гарантії конституційних прав і свобод
- b. норми конституційного права
- c. конституційні права
- d. конституційно-правові інститути

е. конституційно-правова відповідальність

2) На яких засадах ґрунтується суспільне життя в Україні?

а. поваги до культури Українського народу та культури національних меншин

б. політичної, економічної та ідеологічної багатоманітності

с. відсутності цензури і поваги до приватної власності

д. соціального плюралізму та багатоукладності економіки

3) Назвіть умови прийняття до громадянства України:

а. подання зобов'язання про припинення іноземного громадянства

б. отримання дозволу на еміграцію

с. отримання дозволу на імміграцію

д. проживання на території України протягом п'яти років

е. подання декларації про відсутність іноземного громадянства

4) З яких питань щодо законопроектів не допускається референдум в Україні?

а. дострокового припинення повноважень Верховної Ради України

б. зміни території України

с. податків, бюджету та амністії

д. усунення Президента України з поста в порядку імпічменту

5) Закінчіть фразу: «Жодна релігія не може бути визнана державою як ...»

а. необхідна

б. традиційна

с. офіційна

д. обов'язкова

е. панівна

6) Право законодавчої ініціативи у Верховній Раді України належить:

а. Президентів України, народним депутатам України та Вищій раді правосуддя

б. Президентів України та Кабінету Міністрів України

с. Президентів України, народним депутатам України та Кабінету Міністрів України

д. Президентів України, Кабінету Міністрів України, Уповноваженому Верховної Ради України з прав людини та народним депутатам України

е. Президентів України, Кабінету Міністрів України, Національному банку України та народним депутатам України

7) Ким призначаються позачергові вибори до Верховної Ради України?

а. Верховною Радою України за поданням Президента України і проводяться в період шістдесяті днів з дня опублікування рішення про дострокове припинення повноважень Верховної Ради України

б. Президентом України і проводяться в період шістдесяті днів з дня опублікування рішення про дострокове припинення повноважень Верховної Ради України

с. Верховною Радою України за погодженням з Президентом України і проводяться в період шістдесяти днів з дня опублікування рішення про дострокове припинення повноважень Верховної Ради України

д. Президентом України за погодженням з Верховною Радою України і проводяться в період шістдесяти днів з дня опублікування рішення про дострокове припинення повноважень Верховної Ради України

8) Перед ким відповідальні при здійсненні своїх повноважень голови місцевих державних адміністрацій?

а. перед Кабінетом Міністрів України

б. перед Президентом України за власної ініціативи

с. перед Верховною Радою України та Кабінетом Міністрів України

д. перед Президентом України і Кабінетом Міністрів України

9) На який період призначаються судді Конституційного Суду України?

а. безстроково

б. на дев'ять років без права бути призначеним повторно

с. вперше до 10 років, після складання відповідного іспиту безстроково

д. на п'ять років без права бути призначеним повторно

10) Які акти в межах своєї компетенції виносить сільський, селищний, міський голова?

а. накази

б. розпорядження

с. рішення

д. постанови

3. Евристичний рівень (кількість балів за виконання цього завдання - 14 балів):

Заповніть нижче наведену таблицю щодо порівняння читань, які проходять законопроекти під час їхнього розгляду у Верховній Раді України:

№ з/п	Номер читання	Коротка характеристика	Рішення за результатами розгляду законопроектів
1.			
2.			
3.			

Критерії оцінювання екзаменаційних робіт з навчальної дисципліни «Конституційне право».

Відповідно до компетентнісного підходу екзаменаційні білети мають три рівні:

1) стереотипний (перше завдання, складається з двох теоретичних питань);

2) діагностичний (друге завдання складається з десяти тестів);

3) евристичний (третє завдання, складається з однієї творчої задачі).

Відповіді на перше завдання стереотипного рівня дають можливість виявити, як здобувач володіє системними знаннями навчального матеріалу, а саме: як були засвоєні характеристика та зміст конституційного права; об'єкти та суб'єкти правовідносин; законодавство, яким регулюються вищезгадані правовідносини; спеціальна термінологія.

Відповіді на питання ситуативного рівня демонструють вміння характеризувати конституційний лад, систему органів державної влади та місцевого самоврядування, основні права, свободи та обов'язки людини і громадянина, форми демократії тощо, і як наслідок, правильно обирати відповіді на усі питання в тестах.

Відповідь на питання евристичного рівня має виявити вміння творчо та ефективно опрацьовувати основні знання навчального матеріалу, правильно застосовувати законодавство, давати абсолютно правильну аргументовану відповідь.

Кожний рівень питань оцінюється окремо, а загальна оцінка підраховується як зважена сума оцінок за кожне питання. Кількісний показник (бал) встановлюється залежно від ступеня виконання завдання. Максимальний бал за іспит – 40.

Завдання стереотипного рівня подано у вигляді двох теоретичних питань, які треба розкрити (надати характеристику змісту). Оцінюється правильна відповідь за питання – **8 балів**, з них:

8 балів передбачає високий рівень знань і навичок: відповідь повна, логічна з елементами самостійності; вдало використовується вивчений матеріал при наведенні прикладів; відповідь підкріплюється посиланнями на додаткову літературу.

7 бали передбачає досить високий рівень знань і навичок: відповідь логічна, містить деякі неточності при формулюванні узагальнень, наведенні прикладів; наявні труднощі при формулюванні узагальнюючих висновків, слабе знання додаткової літератури.

6 балів передбачає достатній рівень знань і навичок: відповідь логічна, містить деякі неточності при формулюванні узагальнень, наведенні прикладів; наявні труднощі при формулюванні узагальнюючих висновків, не використовується додаткова література.

4-5 бали передбачає наявність знань лише основної літератури, здобувач відповідає по суті на питання і в загальній формі розбирається в матеріалі, але відповідь неповна і містить неточності, порушується послідовність викладання матеріалу, виникають труднощі, застосовуючи знання при наведенні прикладів.

2-3 бали передбачає неповні знання здобувача основної літератури; здобувач лише в загальній формі розбирається в матеріалі, відповідь неповна і неглибока; недостатньо правильні формулювання, порушується послідовність викладення матеріалу, виникають труднощі при наведенні прикладів.

1 бал ставиться, коли здобувач не знає значної частини програмного матеріалу, допускає суттєві помилки при формулюванні та висвітленні понять,

на зазначене питання відповідає не по суті, робить велику кількість помилок при відповіді.

0 балів ставиться, коли здобувач не розкрив поставлене питання, не засвоїв матеріал в обсязі, достатньому для подальшого навчання.

Завдання ситуативного рівня подано у вигляді різноманітних тестів, кожна правильна відповідь – 1 бал; максимальна кількість балів за перші два завдання – 26.

Евристичний рівень (14 балів): оцінюється за правильне та обґрунтоване розв'язання творчого завдання – 14 балів. Загалом за правильне вирішення третього завдання – **14 балів**, з них:

14 – здобувач повністю володіє системними знаннями навчального матеріалу, дає абсолютно правильну аргументовану відповідь з посиланням на відповідні статті законодавства, вказуючи при цьому правильний нормативний акт/акти. Відповідь повна, логічна, містить аналіз і систематизацію. В кінці дає проаналізований та обґрунтований висновок ситуаційного завдання.

13 – здобувач повністю володіє системними знаннями навчального матеріалу, дає абсолютно правильну аргументовану відповідь з посиланням на відповідні статті законодавства, вказуючи при цьому правильний нормативний акт/акти. При вирішенні ситуаційного завдання припускається окремих незначних нечіткостей.

12 – здобувач вирішує ситуацію повністю, з посиланням на відповідні статті законодавства, вказуючи при цьому правильний нормативний акт/акти. Його відповіді в цілому правильні, логічні і достатньо обґрунтовані з незначними помилками.

11 – здобувач вирішує ситуацію неповно, з суттєвими помилками. Посилання на відповідні статті законодавства та/або вказівки на правильний нормативний акт/акти не застосовує. Висловлює у висновках лише свою думку чи своє бачення вирішення ситуаційного завдання, припускається значної кількості помилок.

10 – здобувач ситуацію розкриває неповно або зовсім не розкриває. Посилання на відповідні статті законодавства та/або вказівки на правильний нормативний акт/акти відсутні. Володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу, викладає його уривчастими реченнями, без відтворення окремих норм, припускається досить великої кількості грубих помилок, стикається із значними труднощами при аналізі та порівнянні різних явищ та процесів, виявляє здатність до викладення думки на елементарному рівні.

8-9 – здобувач вирішує ситуацію з посиланням на відповідні статті законодавства, вказуючи при цьому правильний нормативний акт/акти. Але висновок суперечить зазначеним нормативним актам.

6-7 – здобувач ситуацію розкриває неповно або зовсім не розкриває. Посилання на відповідні статті законодавства та/або вказівки на правильний нормативний акт/акти зазначає, але висновок робить зовсім інший, що суперечить зазначеному законодавству.

4-5 – здобувач правильно вирішити ситуацію не може. Володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнавання й відтворювання окремих фактів, стикається із значними труднощами при аналізі та порівнянні різних явищ та процесів.

2-3 – здобувач зазначає лише статті законодавства та/або вказівки на нормативний акт/акти, обґрунтування та визначення відповіді відсутні.

1 – здобувач не володіє навчальним матеріалом, виконати завдання не може. Висловлює свою думку без посилань на законодавство.

0 – здобувач не володіє навчальним матеріалом, виконати завдання не може.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Остапенко, О. Г. Конституційне право України [Електронний ресурс] : навч. посіб. / О. Г. Остапенко, В. В. Сергієнко; Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. – 259 с. URL: <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/25176>

Нормативно-правові акти:

Закони України:

2. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

3. Акт проголошення незалежності України. Прийнятий 24 серпня 1991 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 38. – Ст. 502.

4. Про дію міжнародних договорів на території України. Закон України від 10 грудня 1991 р. // ВВР України. – 1992. – № 10. – Ст. 137.

5. Європейська конвенція про громадянство від 6 листопада 1997 року : ратифікована Законом України № 163-V від 20 вересня 2006 року // Офіційний вісник України. – 2006. – № 41. – Ст. 1917.

6. Про Автономну Республіку Крим : Закон України № 95/95-ВР від 17 березня 1995 року // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 11. – Ст. 69.

7. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту : Закон України № 3671-VI від 8 липня 2011 року // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 16. – Ст. 146.

8. Про громадські об'єднання : Закон України № 4572-VI від 22 березня 2012 року // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 1. – Ст. 1.

9. Про громадянство України : Закон України № 2235-III від 18 січня 2001 року // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 13. – Ст. 65.

10. Про Державний реєстр виборців : Закон України № 698-V від 22 лютого 2007 року // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 20. – Ст. 282.

11. Про добровільне об'єднання територіальних громад : Закон України № 157-VIII від 5 лютого 2015 року // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 13. – Ст. 91.
12. Про медіа : Закон України № 2849-IX від 13 грудня 2022 року // Відомості Верховної Ради України. – 2023. – № 47 – 50. – Ст. 120.
13. Виборчий кодекс України: Закон України № 396-IX від 19 грудня 2019 року // Відомості Верховної Ради України. – 2020. – № 7, №8, № 9. – Ст. 48.
14. Про затвердження Конституції Автономної Республіки Крим : Закон України № 350-XIV від 23 грудня 1998 року // Офіційний вісник України. – 1999. – № 1. – Ст. 4.
15. Про звернення громадян : Закон України № 393/96-ВР від 2 жовтня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 47. – Ст. 256.
16. Про інформацію : Закон України № 2657-XII від 2 жовтня 1992 року // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48. – Ст. 650.
17. Про Кабінет Міністрів України : Закон України № 794-VII від 27 лютого 2014 року // Офіційний вісник України. – 2014. – № 20. – Ст. 619.
18. Про міжнародні договори України : Закон України № 1906-IV від 29 червня 2004 року // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 50. – Ст. 540.
19. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України № 280/97-ВР від 21 травня 1997 року // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 24. – Ст. 170.
20. Про місцеві державні адміністрації : Закон України № 586-XIV від 9 квітня 1999 року // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 20–21. – Ст. 190.

Підзаконні нормативно-правові акти України

21. Про загальне положення про міністерство, інший центральний орган державної виконавчої влади. Указ Президента України від 12 березня 1996 р. // Урядовий кур'єр. – 1996. – 28 березня. – № 58-59.
22. Про зміни оптимізації системи центральних органів виконавчої влади. Указ Президента України від 9 грудня 2010 р. // Урядовий кур'єр. – 2010. – 14 грудня. – № 234.
23. Про проголошення незалежності України. Постанова Верховної Ради УРСР від 24 серпня 1991 року // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 38. – Ст. 502.
24. Про визначення питань, що належать до компетенції Першого віце-прем'єр-міністра України та віце-прем'єр-міністрів України. Постанова Кабінету Міністрів України від 18 квітня 2016 р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/248978879>

Додаткова

25. Остапенко О. Г. Роль конституційного права в освітньому процесі / О. Г. Остапенко // Юридична освіта – майбутній капітал України : матеріали круглого столу присвяченого Дню працівника освіти, що проведений кафедрою

цивільно-правових дисциплін і трудового права імені професора О. І. Процевського та кафедрою державно-правових дисциплін, кримінального права і процесу факультету історії та права Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, 29 вересня 2023 р. – Харків, 2023. – С. 24-26. URL: <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/30593>

26. Конституційне право України : підручник / [Т. М. Слінько, Л. І. Летнянчин, Ф. В. Веніславський та ін.] ; за заг. ред. Т. М. Слінько. – Харків : Право, 2020. – 592 с.

27. Конституційне право України: навчальний посібник в таблицях та схемах / О. М. Пересада. – Київ: ВД «Дакор», 2020. – 248 с.

28. Конституційне право України [Текст] : підручник / [Алмаші І. М. та ін.] ; Держ. ВНЗ «Ужгород. нац. ун-т», Юрид. ф-т, Каф. конституц. права та порівнял. правознавства. – 8-е вид., перероб. та допов. – Ужгород : Гельветика, 2016. – 474 с.

29. Конституційне право : підручник / [О. С. Бакумов, Л. Д. Варунц, Т. І. Гудзь та ін.], за заг. ред. О. С. Бакумова, Т. І. Гудзь, М. І. Марчука; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2019. – 484 с.

30. Афанасьєва М. В., Бальцій Ю. Ю., Батан Ю. Д. Конституційне право України: прагматичний курс: навч. посіб. / за заг. ред. М. В. Афанасьєвої, А. А. Єзерова. – Одеса: Юридична література, 2017. – 256 с.

31. Совгиря О. В., Шукліна Н. Г. Конституційне право України. Повний курс: навч. посіб. – Київ: Юрінком Інтер, 2018. – 556 с

32. Конституційне право України: Підручник. 10-е (ювілейне) видання: перероблене та доповнене. – Ужгород :РІК-У, 2020. – 504 с.

33. Конституційне право України : посіб. для підгот. до іспитів / [Ю. Г. Барабаш, Т. М. Слінько, Л. І. Летнянчин та ін.]. – Вид. 6-те, перероб. та допов. – Харків : Право, 2019. – 388 с.

Інформаційні ресурси

34. Остапенко О.Г. Принципи політичного й ідеологічного плюралізму: проблеми реалізації в Україні. Юридичний вісник. 2019. № 4. С. 72-80. URL: <http://surl.li/bgrxj>

35. <http://zakon4.rada.gov.ua/> Верховна Рада України. Офіційний сайт (законодавство)

36. <http://www.pravo.org.ua> Центр політико-правових реформ

37. <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=7812>; <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=8360> сайт ПНС ХНЕУ ім. Семена Кузнеця